

Вук Перишић, архивист

Архив Југославије

Београд, Република Србија

vuk.perisic92@gmail.com.

УДК930.255:341.123:354.32(497.1)

Прегледни рад: примљено 5. октобра 2022.

одобрено 2. новембра 2022.

Одељење за сарадњу са ОУН и међународним организацијама Савезног завода за међународну техничку сарадњу – организација и његова архивска грађа

АПСТРАКТУМ: Рад је настао на основу Прелиминарне историјске белешке Савезног завода за међународну техничку сарадњу (АЈ-208)¹ и рада на сређивању и обради архивске грађе наведеног фонда. У њему су анализирани сви облици техничке помоћи и дат је преглед стања и значаја архивске грађе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: ОУН, Савезни завод за међународну техничку сарадњу, међународне организације, техничка помоћ, архивска грађа, Архив Југославије.

О техничкој сарадњи са ОУН и међународним организацијама

Почетак сарадње између Југославије и Организације уједињених нација датира од 1945. године, када је Југославија постала једна од земаља које су прихватиле принципе Уједињених нација које су засноване на решавању свих спорних питања мирним путем. Сукоб са Информбиroom крајем четрдесетих година омогућио је тадашњем партијском и државном руководству вођење самосталне спољне политике, која се огледала не само у афирмацији сопствених спољнополитичких принципа и побољшању односа са земљама Запада, већ и у подршци програму техничке помоћи Уједињених нација ради помоћи неразвијеним земљама.²

1 Иван Хофман, *Савезни завод за међународну техничку сарадњу 1953–1971*, Прелиминарна историјска белешка (АЈ-208), Београд 2018.

2 Јадранка Јовановић, *Југославија у Уједињеним нацијама 1945–1953*, Београд 1985, 250–255.

Сама идеја о техничкој помоћи Уједињених нација је први пут споменута у Резолуцији бр. 200 из новембра 1948. године. У тексту те резолуције се први пут помиње програм за техничку помоћ или тзв. Обични програм за техничку помоћ, за који је било предвиђено да се финансира из редовног буџета ОУН. У документу је прокламован став да техничка помоћ не сме да се користи за мешање у унутрашњополитичке ствари једне земље, већ да се та помоћ „пружа само постојећим владама у облику који би задовољио захтеве оних коју ту помоћ добијају”. На крају је наглашено да се генералном секретару даје овлашћење да управља тим програмом.

Када се говори о начину реализације техничке помоћи, он је обухватао различите активности, од слања опреме и стручне литературе за одређене установе, преко давања стипендија за стручна усавршавања у иностранству до доласка експерата из специјализованих агенција на свим подручјима привреде, администрације и технике.³

Међутим, само финансирање из редовног буџета ОУН се показало недовољним. Због тога је у новембру 1949. године ОУН прешао на Проширени програм техничке помоћи (Extended Programme of Technical Assistance – ЕРТА) са задатком да се бави оснивањем фондова за финансирање техничке помоћи преко различитих специјализованих агенција, чије би активности биле усмерене ка пружању помоћи неразвијеним земљама. Те активности би биле обједињене под контролом заједничког органа под именом Одбор за техничку помоћ (Technical Assistance Board – ТАВ).⁴

Задатак Одбора за техничку помоћ био је да разматра различите предлоге, попут захтева за стручњаке, стипендије, пружање помоћи у погледу опреме и стручне литературе. Заједно са Одбором постојао је Економски и социјални Савет ОУН, задужен за координацију привредних и друштвених активности у погледу рада специјализованих агенција ОУН.⁵

Како је и сама спадала у групу неразвијених земаља, ФНРЈ је дала значајан допринос у погледу реализације програма техничке помоћи Уједињених нација тиме што је подржала тај програм, јер је била суочена са егзистенцијалним проблемима у сопственој држави. После неуспеха Петогодишњег плана из 1947. године, Југославија је изразила жељу да буде укључена у програм техничке помоћи ради обнове привреде. За то јој је била потребна техничка помоћ у виду добијања опреме и стручне литературе из иностранства, доласка страних експерата у Југославију и одласка југословенских стручњака у иностранство ради усавршавања по програму

3 Ј. Јовановић, *нав. дело*, 238–239.

4 *Исто*, 237–239.

5 <https://atom.archives.unesco.org/united-nations-extended-programme-of-technical-assistance>

стипендија ОУН. Током 1951. и 1952. године потписани су први споразуми између владе ФНРЈ и специјализованих агенција ОУН о пружању техничке помоћи Југославији.⁶ Године 1952. основани су Управа за техничку помоћ у оквиру Привредног савета ФНРЈ, одељења за техничку помоћ при републичким секретаријатима за привреду и Уред за техничку помоћ у оквиру Министарства иностраних послова.⁷

Како се повећавао обим послова организационих јединица, Влада ФНРЈ је одлучила да оснује посебан орган који би руководио питањима техничке помоћи из иностранства. Стога је 20. јануара 1953. године основан Савезни завод за међународну техничку сарадњу, са задатком да „самостално врши управне послове из надлежности федерације у питањима економске и техничке помоћи из иностранства”.⁸ Послови за које је био надлежан Завод су били следећи: састављање предлога економске и техничке помоћи коју је ФНРЈ добијала из иностранства, прописивање разних упутстава о коришћењу помоћи, вршење надзора над коришћењем помоћи, организовање прихвата, смештаја и издржавања страних стручњака за време њиховог боравка у ФНРЈ у склопу програма помоћи и организација одласка југословенских стручњака у друге земље ради стручног усавршавања. Радом Управе је руководио директор, који је именован од стране Савезног извршног већа.⁹

Године 1961. Завод је на основу Уредбе о Заводу за техничку помоћ добио својство правног лица. У Уредби су дефинисани следећи задаци Завода: истраживање и проучавање услова и облика техничке помоћи и сарадње ФНРЈ са иностранством, организација спровођења међународних уговора из домена техничке сарадње, старање о коришћењу и пружању техничке помоћи ако ту помоћ остварују друге институције. Ради извршења задатака, Завод је имао обавезу да прикупља и проучава облике техничке сарадње са иностранством, да предлаже правне акте чији би циљ био ефикасно спровођење сарадње, да учествује у изради предлога техничке сарадње са другим земљама и да организује усавршавање стручних кадрова различитих профила. На челу Завода су били Савет и директор. Задатак

6 Архив Југославије (у даљем тексту АЈ), фонд 208, Савезни завод за међународну техничку сарадњу, Међународне организације, Споразуми о техничкој помоћи између владе ФНРЈ и ОУН из 1951. и 1952. године, 7. фебруар 1952. (Напомена: Обрада фонда је у току.)

7 И. Хофман, *Савезни завод за међународну техничку сарадњу 1953–1971*, Прелиминарна историјска белешка (АЈ-208), Београд 2018, 1.

8 Уредба о оснивању Управе поморства и речног саобраћаја и Управе за економску и техничку помоћ, *Службени лист ФНРЈ*, 8/1953, стр. 74.

9 Уредба о организацији и раду Управе за техничку помоћ, *Службени лист ФНРЈ*, 21/1953, стр.195.

Савета Завода за техничку помоћ је било спровођење политике Савезног извршног већа у области техничке помоћи, доношење правилника о раду, утврђивања плана и програма рада, састављање предлога прихода и расхода и постављање и разрешење руководећих службеника, док су дужности директора биле непосредно руковођење радом Завода и спровођење одлука Савета.¹⁰ Наредне године СИВ је донео уредбу којом је промењен назив установе у Савезни завод за међународну техничку сарадњу,¹¹ док су законима о савезним органима савезне управе из 1965. и 1967. потврђене раније надлежности Савезног завода.¹²

Савезни завод за међународну техничку сарадњу био је укинут Законом о организацији и делокругу савезних органа управе и савезних организација, чиме је практично престао са радом 1. октобра 1971. године. Његове послове је преузео Савезни завод за међународну научну, просветно-културну и техничку сарадњу.¹³

Стање и значај грађе

У оквиру Савезног завода за међународну техничку сарадњу постојале су разне организационе јединице. Међу тим организационим јединицама налазило се Одељење за сарадњу са ОУН и међународним организацијама, чији је рад био заснован на сарадњи са ОУН и њеним специјализованим агенцијама. Укупна количина архивске грађе класификационе групе *Техничка помоћ и научно-техничка сарадња са ОУН и другим међународним организацијама* која је систематизована током рада на сређивању и обради износи око шест метара. Ту грађу чине бројни извештаји, пописи и разна преписка која је писана на српскохрватском, енглеском, француском и руском језику, мада постоје документа која су писана и на другим језицима, на словеначком, македонском, немачком, италијанском, шпанском и другим језицима.

Значај грађе класификационе групе *Техничка помоћ и научно-техничка сарадња са ОУН* је у томе што нам даје податке о томе како је изгледала техничка помоћ, на који начин је била добијена и у којим облицима, како је била спроведена у погледу размене стручњака из различитих привредних грана, како страних стручњака који су били на мисијама у Југославији тако и југословенских стручњака који су одлазили на усавршавање у стране државе.

10 И. Хофман, *нав. рад*, 3.

11 Уредба о изменама Уредбе о Заводу за техничку помоћ, *Службени лист ФНРЈ*, 22/1962, стр.402.

12 Закон о савезним органима управе, *Службени лист СФРЈ*, 11/1965, стр. 340; Закон о савезним органима управе, *Службени лист СФРЈ*, 21/1967, стр. 611.

13 Закон о организацији и делокругу савезних органа управе и савезних организација, *Службени лист СФРЈ*, 32/1971, стр. 617.

Из докумената може да се види да су југословенски стручњаци углавном одлазили на усавршавање у земље Запада, и то у Сједињене Америчке Државе¹⁴, Аустрију¹⁵, Италију¹⁶, Западну Немачку¹⁷, Велику Британију¹⁸, Шведску, Финску¹⁹, али и остале земље, по разним програмима као што су „Нуклеарна енергија”²⁰, „Школска хигијена”²¹, „Дирекција за регулацију реке Вардара”²², „Јавна администрација”²³, „Космет”²⁴, „Минерални извори”²⁵, „Продуктивност индустријског развоја”²⁶, као и на разне семинаре и стручне курсеве, попут семинара о пољопривредном и регионалном развоју у Тел Авиву²⁷ и курса „Привредно планирање и друштвено рачуноводство”²⁸. Програми тих стипендија су трајали у зависности од дужине специјализације – обично по четири²⁹ или пет месеци³⁰, некад и више. Током прегледа архивске грађе можемо да установимо да су југословенски стручњаци највећим делом

-
- 14 АЈ, 208, Специјализација Методија Јанчевског у САД, Документ број 1713/86 од 29. 3. 1957.
 - 15 АЈ, 208, Специјализација Хранислава Костића у Аустрији, 29. новембар 1956.
 - 16 АЈ, 208, Специјализација радника из „Југословенске линијске пловидбе” у Италији, бр. 1713/419 од 28. 11. 1957.
 - 17 Исто, Специјализација Ивана Савића у Западној Немачкој, бр. 02-53/77 од 12. 4. 1958.
 - 18 Исто, Специјализација Антуна Штрмца у Великој Британији, бр. 02-53/28 од 30. 1. 1958.
 - 19 Исто, Специјализација Тодора Арсовског у Шведској, Финској и Западној Немачкој, 1966.
 - 20 Исто, Југословенски стипендисти по програму СЗО „Нуклеарна енергија”, бр.02-33/34 од 28. 6. 1958.
 - 21 Исто, 27. децембар 1958.
 - 22 Исто, Специјализација Бориса Шендова у Норвешкој, 14. септембар 1967.
 - 23 Исто, Специјализација групе запослених из Савезног завода за јавну управу, бр. 05-7/564 од 5. 1. 1968.
 - 24 Исто, Шестодневни боравак двојице стипендиста ОЕЦД у Грчкој, бр. 05-12/305 од 18. 6. 1963.
 - 25 Исто, Општи извештај о специјализацији у НР Пољској и СР Румунији обављен од 4. 8. до 4. 10. 1969, бр. 05-101-133 од 10. 10. 1969.
 - 26 Исто, Извештај Лада Коцијанчича на енглеском језику у Норвешкој, бр.05-101-95 од 31. 8. 1970.
 - 27 Исто, Семинар о пољопривредном и регионалном развоју у Тел Авиву (мај–август 1963), бр.05-12/161 од 3. 5. 1963.
 - 28 Исто, Курс ОЕЦД „Привредно планирање и друштвено рачуноводство”, бр.05-12/62 од 12. 10. 1963.
 - 29 Исто, Извештај Стане Бонача о специјализацији у СР Немачкој, 4. јули 1958.
 - 30 Исто, Извештај М. Буљевца о специјализацији на италијанском језику, 14. октобар 1960.

били задовољни програмима специјализације.³¹ Наравно, било је и одређених жалби. На основу појединих извештаја било је случајева да су се поједини стипендисти жалили на услове рада и непостојање довољних капацитета за обављање специјализације у неким земљама.³²

На основу прегледа архивске грађе примећено је да су у Југославију долазили стипендисти из страних земаља. Највише страних стипендиста је долазило на усавршавање у Југославију из земаља чланица покрета несврстаних земаља, попут Авганистана³³, Бурме³⁴, Индије³⁵, Туниса³⁶, УАР³⁷ и других земаља. Као неке од значајних посета, издвојили бисмо посету групе стипендиста из Танзаније која је боравила у СР Словенији крајем 1971. године³⁸. Као стипендисти ОУН и других специјализованих агенција на специјализацији у Југославији су били и стипендисти из земаља идеолошких супротстављених блокова, Варшавског пакта³⁹ и НАТО-а⁴⁰, а током 1971. године било је стипендиста и из јужноамеричких држава⁴¹. Издвојили бисмо и групна учешћа из различитих земаља на семинарима који су се одржавали у Југославије између 1966. и 1970. године, као што је Семинар о металопрерађивачкој индустрији, који је одржан на Рударско-геолошком факултету у Београду⁴², и Семинар о туризму, који је одржан у новембру 1970. године у Дубровнику⁴³. По завр-

-
- 31 Исто, Извештај М. Мојсовског о специјализацији у Западној Немачкој, 10. 5. 1963.
 - 32 Исто, Извештај М. Максимовића о специјализацији у СССР, бр. 05-1498/1 од 6. 6. 1961.
 - 33 Исто, Извештај Сајамија на француском језику, бр. 2251/1 од 28. 7. 1955.
 - 34 Исто, Специјализација У Ки Муна у Југославији по теми „Изградња и одржавање путева у Југославији”, бр. 585/8 од 4. 12. 1957.
 - 35 Исто, Двомесечна специјализација Т. Ј. Девасија у Југославији (14. 8 – 10. 10. 1961), бр. 02-4732/1 од 8. 8. 1961.
 - 36 Исто, Специјализација Мохамеда Лангара, стипендисте УНЕСКО из Туниса, 29. фебруар 1968.
 - 37 Исто, Двомесечна специјализација С. Абдел Салама у Институту за туризам у СР Хрватској, бр. 05-102-84 од 5. 9. 1970.
 - 38 Исто, Извештај петорице стипендиста из Танзаније у СР Словенији на словеначком језику (23 – 31. 12. 1971), бр.05-102/133 од 13. 1. 1972.
 - 39 Исто, Извештај стипендисте из Бугарске на француском језику по теми „Туризам” (29. 8 – 1. 10. 1967), бр. 05-8/159 од 9. 2. 1968
 - 40 Исто, Извештај о специјализацији стипендиста УНЕСКО из Турске од 1. до 29. 9. 1967, бр.05-32/54 од 20. 10. 1967.
 - 41 Исто, Стипендисти из Уругваја по УНИДО програму (7 – 19. 10. 1971), бр.05-102-108 од 27. 9. 1971.
 - 42 Исто, Учесници семинара из области индустрије обојених метала одржан на Рударско Геолошком факултету у Београду током 1966. и 1967. године, бр. 07-2452-142 од 15. 5. 1968.
 - 43 Исто, Домаћи и страни учесници у организацији ОУН и СИБ „Просторно планирање

шеној специјализацији страни стипендисти су у својим извештајима махом изразили своје задовољство специјализацијом у Југославији због начина и услова рада у тој држави.

Мисија страних експерата у Југославији је била заснована на обиласку и проучавању анализе рада различитих индустријских предузећа у Југославији и њихових постројења. Током педесетих година, и касније, експерти су обилазили различита места, као што су рудници у Старом тргу, Злетову, Горњем Милановцу (фебруар–март 1952)⁴⁴, различита нафтна постројења⁴⁵, хидроцентралне у НР Србији, НР БИХ, НР Словенији и НР Црној Гори⁴⁶, мисије у Институту „Руђер Бошковић” током 1970.⁴⁷ и 1971⁴⁸. Поред тога, експерти су се ангажовали и на другим пољима, као што су унапређење телекомуникација у Југославији⁴⁹ или руковођење пољопривредним газдинствима у оквиру пројекта „Космет”⁵⁰.

Посебна врста помоћи било је добијање различите опреме и стручне литературе које су стизале преко специјализованих агенција и које су биле намењене различитим установама у Југославији. Током педесетих и шездесетих година опрема и литература су стизале за фабрике, као што су Железнички институт ГДЈЖ⁵¹, РР заводи из Ниша⁵², „Тигар” из Пирота⁵³, Огледни центар „Горња Јасеница”⁵⁴, Комбинат дрвне индустрије „Јањ”⁵⁵, и за научне и просветне установе, попут Центра за техничку документацију⁵⁶, Института

за туристички развој” (Дубровник, 19. 10 – 3. 11. 1970), 23. децембар 1970.

- 44 Исто, Извештај страних експерата Хила и Андерсона на француском језику, бр. 304 од 10. 2. 1953.
- 45 Исто, Привремени извештај Г. Талиафера на француском језику, бр. 2799 од 7. 6. 1952.
- 46 Исто, Извештај о посети Александра Карпова хидроцентралама у Србији, БИХ, Словенији и Црној Гори, бр. 1620/5 од 20. 7. 1955.
- 47 Исто, Мисија Т. С. Венинга у Институту „Руђер Бошковић” у септембру 1970. године, бр. 05-104-80 од 20. 7. 1970.
- 48 Исто, Мисија Јаноша Добоа у Институту „Руђер Бошковић” (21 – 28. 2. 1971), бр.05-104-137 од 12. 2. 1971.
- 49 Исто, Експерти ОУН по програму за 1953, 1955.
- 50 Исто, Страни експерти у Југославији по пројекту „Руковођење пољопривредним газдинствима”, бр. 05-10/372 од 26. 6. 1964.
- 51 Исто, Опрема за потребе Железничког института ГДЈЖ, бр. 24523/1 од 16. 9. 1954.
- 52 Исто, Опрема за РР Заводи Ниш, бр. 02-666/1 од 5. 4. 1959.
- 53 Исто, Опрема за „Тигар” – Пирот, бр. 2139/4 од 9. 7. 1960.
- 54 Исто, Списак опреме за Огледни центар „Горња Јасеница”, бр. 2 од 2. 10. 1961.
- 55 Исто, Опрема за Комбинат дрвне индустрије „Јањ” – Доњи Вакуф, бр. 05-6/276 од 20. 12. 1966.
- 56 Исто, Опрема за Центар за техничку документацију и Завод за школску опрему, бр. 5183/3 од 28. 12. 1955.

за медицинска истраживања⁵⁷, осмогодишњих и средњих школа у Југославији⁵⁸, Завода за глуву децу из Котора⁵⁹, Савезног завода за међународну техничку сарадњу⁶⁰ итд. Током шездесетих године највише опреме је допремљено за установе у СР Македонији, будући да им је била потребна помоћ ради обнове земље после земљотреса 1963. године. Највише опреме је стигло за установе у оквиру пројеката „Генерална дирекција за обнову града Скопља”⁶¹, „Институт за земљотресно инжењерство, сеизмологију и урбанистичко планирање”⁶², као и за средњошколске⁶³ и високошколске установе у СР Македонији.⁶⁴

У овом раду споменули бисмо неке од познатих личности из јавних, културних и научних кругова у СФРЈ које су аплицирале за програме стипендија ОУН и њених специјализованих агенција. Ради се о следећим именима: Коста Михајловић⁶⁵, Михајло Митровић⁶⁶, Разија Биједић⁶⁷, Душан

-
- 57 Исто, Опрема за Институт за медицинска истраживања при ЈАЗУ, бр.599/1 од 25. 4. 1957.
- 58 Исто, Опрема за осмогодишње и средње школе, бр. 02-154/2 од 22. 3. 1958.
- 59 Исто, Опрема за Завод за глуву децу из Котора, бр. 05-4/143 од 20. 2. 1965.
- 60 Исто, Опрема за Савезни завод за међународну техничку сарадњу, бр.6133/1 од 6. 10. 1965.
- 61 Исто, Спецификација опреме за Генералну дирекцију за обнову и изградњу Скопља, бр.05/5/1366 од 30. 12. 1966.
- 62 Исто, Спецификација опреме за Институт за земљотресно инжењерство, сеизмологију и урбанистичко планирање, бр. 05-3/1217 од 12. 11. 1968.
- 63 Исто, Опрема за Грађевинску школу „Здравко Цветковски” и Стоматолошки институт Медицинског факултета у Скопљу, бр.05-5/1280 од 12. 1. 1966.
- 64 Исто, Опрема за Природно математички факултет у Скопљу, бр.05-3/324 од 21. 3. 1966.
- 65 Проф. др. Коста Михајловић (1. 3. 1917 – 19. 9. 2007), универзитетски професор, члан Економског института, Института друштвених наука и дописни члан САНУ, као стипендиста ОУН био је на стручном усавршавању у САД (АЈ-208, Коста Михајловић – специјализација у САД 1957–1958, 15. новембар 1957, <https://www.sanu.ac.rs/clan/mihailovic-kosta/>).
- 66 Михајло Митровић (1. 9. 1922 – 20. 12. 2018), архитекта, члан САНУ, пројектант одмаралишта „Нарцис” на Златибору, западне капије Генекс куле, Цркве Светог Василија Острошког, хотела „Путник” (све на Новом Београду), одмаралишта на Тари, генералних урбанистичких планова за Зајечар, Трстеник, Пирот, Ниш, Бању Ковиљачу, Лазаревац, Врњачку Бању. Био је стипендиста ОУН у Француској и Данској 1950. године (АЈ-208, Листа југословенских стручњака између 1948. и 1962. године на енглеском језику, <https://www.politika.rs/scc/clanak/418603/Premiuno-poznati-arhitekta-Mihajlo-Mitrovic>).
- 67 Разија Биједић (17. 4. 1927 – 18. 1. 1977), супруга Џемала Биједића, председника СИВ (1971–1977), била је кандидат ОУН за специјализацију по програму ОУН из области социјалне политике током 1955. године (АЈ, 208, Извештај Разије Биједић и Франца Штрлеа са специјализације у Француској, бр.1218 од 5. 7. 1955).

Чкребић⁶⁸, Марко Орландић⁶⁹, Милован Антић⁷⁰, Мирко Атанацковић⁷¹, Анте Марковић⁷², Риза Сапунџију⁷³, Иво Перишин⁷⁴, Оскар Ковач⁷⁵ и многи други.

- 68 Душан Чкребић (7. 8. 1927 – 7. 4. 2022), државни и партијски функционер у доба СФРЈ, председник Ивршног већа СР Србије (1974–1978), председник Скупштине СР Србије (1978–1982), председник ЦК СК Србије (1982–1984), председник Председништва СР Србије (1984–1986). Био је стипендиста ОУН по програму „Металургија” за 1956. годину у Западној Немачкој, али је прекинуо специјализацију у марту 1957. године због породичних проблема (АЈ-208, Специјализација двојице стипендиста по програму „Металургија” у Западној Немачкој, бр. 2669/45 од 7. 3. 1957, <https://www.rts.rs/page/stories/ci/story/124/drustvo/4771310/preminuo-dusan-ckrebic.html>).
- 69 Марко Орландић (28. 9. 1930 – 19. 12. 2019), државни и партијски функционер у доба СФРЈ, секретар за привреду Извршног већа Црне Горе, члан СИБ-а (1969–1974), председник ИВ Скупштине СР Црне Горе (1974–1978), амбасадор СФРЈ у СССР-у (1978–1982), председник Председништва СР Црне Горе (1983–1984). Као секретар за привреду Извршног већа Црне Горе био је кандидат за специјализацију у СССР-у по програму „Јавна администрација” за 1968. годину, али је због његовог унапређења у СИБ-у његова стипендија била нерелизована. (Кандидати за специјализацију по програму „Јавна администрација”, бр. 05-101-101 од 26. 2. 1969, <https://www.rtcg.me/vijesti/drustvo/263018/preminuo-marko-orlandic.html>).
- 70 Проф. др Милован Антић (27. 11. 1919 – 24. 10. 1992), радиолог, начелник Института за нуклеарну медицину на ВМА (1959–1984). Као стипендиста СЗО током 1957. био на специјализацији у Француској по програму „Нуклеарна енергија” (АЈ-208, Југословенски стипендисти по програму СЗО „Нуклеарна енергија”, бр. 02-33/34 од 28. 6. 1958, https://udruzenjenms.com/wp-content/uploads/2022/02/Biografija_Milovan_Antic).
- 71 Мирко Атанацковић (29. 7. 1945 – 9. 4. 2020), државни службеник у администрацијама СФРЈ и СР Србије, генерални конзул СФРЈ у Темишвару (1987–1992). Био је кандидат за специјализацију по програму „Јавна администрација”, али је одбијен (Мирко Атанацковић кандидат по програму за 1970. годину, бр. 05-101-283 од 21. 5. 1970., <https://www.srpskadijaspora.info/preminuo-mirko-atanackovic-in-memoriyam/>).
- 72 Анте Марковић (25. 11. 1924 – 28. 11. 2011), технолог, државни функционер у доба СФРЈ. Генерални директор предузећа „Раде Кончар” (1961–1984), председник ИВ Сабора СР Хрватске (1982–1986), председник Председништва СР Хрватске (1986–1988), председник СИБ-а (1989–1992). Као кандидат за стипендију ОУН за 1960. годину, био је на усавршавању у компанији „Сименс” у Западној Немачкој (АЈ-208, Извештај Анте Марковића о специјализацији у „Simens” током 1960. године на немачком језику, бр. 02-2004/5 од 11. 11. 1960).
- 73 Риза Сапунџију (15. 3. 1925 – 6. 9. 2008), економиста, покрајински и државни функционер у доба СФРЈ, председник ИВ САП Косова (1980–1982), службеник Светске банке (1982–1985), члан Председништва СФРЈ (1989–1991). Као стипендиста ОЕЦД био је на специјализацији у Грчкој 1963. године (исто, Извештај о шестодневном боравку двојице стипендиста ОЕЦД у Грчкој, бр. 05-12/305 од 18. 6. 1963).
- 74 Проф. др Иво Перишин (4. 7. 1925 – 30. 10. 2008), државни и партијски функционер СФРЈ, члан ХАЗУ, градоначелник Сплита (1965–1967), гувернер НБЈ (1969–1971), председник ИВ Сабора СР Хрватске (1971–1974), председник Председништва СР Хрватске (1974), председник Сабора СР Хрватске (1974–1978), председник Савезног савета за привредни развитак и економску политику (1978–1986). Био је кандидат за стипендију ИБРД 1964. године (исто, Формулар ИБРД Иве Перишина, септембар 1964, <https://www.info.hazu.hr/clanovi/perisin-ivo/>).
- 75 Проф. др Оскар Ковач (28. 12. 1937 – 7. 11. 2021), универзитетски професор, члан

Коначно, грађа поменуте класификационе групе нам приказује, кроз наведене случајеве, како је изгледала југословенска спољна политика у погледу сарадње са ОУН, реализације програма техничке помоћи и добијања стручне помоћи од стране ОУН и њених специјализованих агенција.

Приликом рада на сређивању и обради фонда одлучено је да се архивска грађа Савезног завода за међународну техничку сарадњу подели на основне класификационе групе по принципу слободне провенијенције – облик функција и делатности ствараоца фонда. На основу досадашњег прегледа литературе и докумената установљено је којим се све делатностима бавио Савезни завод, а пронађена су и документа која приказују организациону структуру ствараоца фонда у два периода његовог постојања.⁷⁶ Напоменули смо да је током рада на сређивању и обради фонда дошло до промене у односу на првобитни класификациони план. Стога је класификациона група *Техничка помоћ и научно-техничка сарадња са ОУН* подељена на следеће подгрупе:

1. Општи материјали;

2. **Међународне организације** (УН, ФАО, ОЕЦД, УНЕСКО, МОР, ИКАО СЗО, ИАЕА, Међународне студентске организације, Остале међународне организације); у току рада су направљене јединице описа по тематском типу, а саме јединице описа су биле сложене у мању или већу целину, у зависности од надлежности међународних организација;

3. **Експерти** – подгрупа подељена по географском принципу, односно по земљама порекла: Страни експерти и Експерти из Југославије;

4. **Стипендисти** – подељена по истом принципу као и експерти: Стипендисти из Југославије и Страни стипендисти;

5. **Опрема и Литература** – подељена по географским, тематским и другим принципима као и остале јединице описа.

У току рада је одређена количина документарне грађе издвојена као безвредни регистратурски материјал према одговарајућој листи безвредног регистратурског материјала. Одабирање безвредног регистратурског материјала је извршено на основу сазнајне вредности докумената. У неким случајевима су поштовани критеријуми спољног изгледа документа због тога што

СИВ-а (1986–1989), потпредседник Савезне владе СРЈ (1992), министар за приватизацију у Влади Србије (1997–1998), министар за економску и власничку трансформацију (2000–2001). Заједно са неколико колега био је стипендиста на програму „Дугорочна специјализација” за школску 1966/67. на Лондонској школи економије и политичких наука (исто, Кандидати за стипендију ОЕЦД по програму „Дугорочна специјализација”, бр. 05-8 од 18. 5. 1967, <https://www.lse.ac.uk/>).

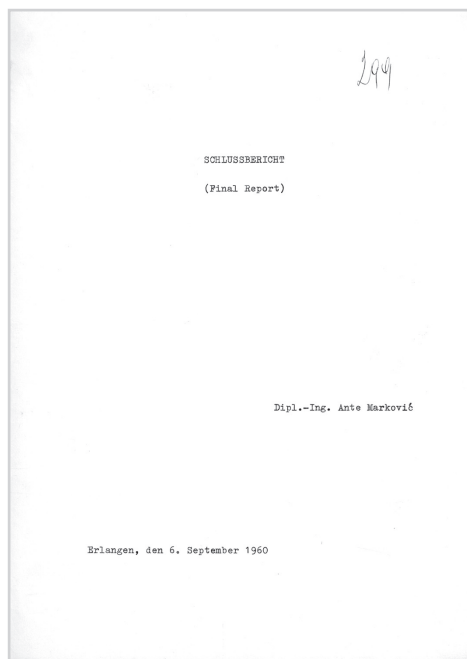
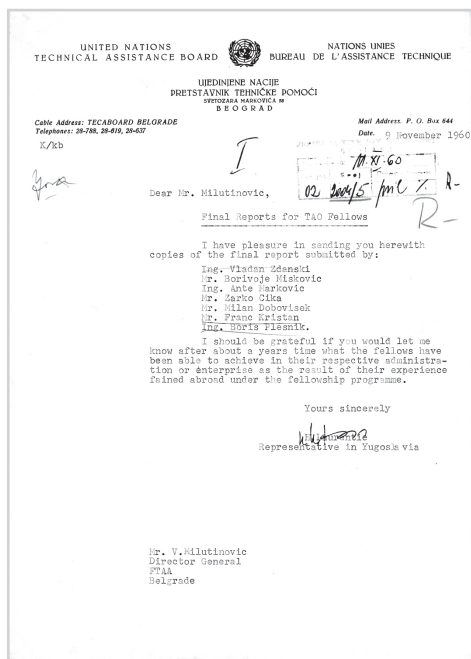
76 И. Хофман, *нав рад*, 8.

поједини акти не морају да имају никакву сазнајну вредност, а могу да буду лепо или интересантни сами по себи. У погледу нерелизованих стипендија, направљен је одабир на основу сазнајне вредности докумената, најчешће уколико је кандидат био значајна личност из ондашњег југословенског политичког, научног и културног живота.

Приложена документа

 DÉLÉGATION PERMANENTE DE LA RÉPUBLIQUE SOCIALISTE FÉDÉRALE DE YOUGOSLAVIE AUPRÈS DE L'UNESCO — 54, RUE DE LA FAISANDERIE PARIS XVII ^e TEL. TR. 89 01	С А В Е З Н И З А О С Т В А Р Њ Е Т Е Х Н И Ч К У С А Р А Д Њ У * * * Д О К У М Е Н Т Б Р . 30.4.1969 О С 10-61
XXd-295/69	21 april 1969 god.
I N F O R M A C I J A o inicijativi za formiranje, u Jugoslaviji, filmske škole za kadrove u zemljama u razvoju	
<p>Ideja o formiranju filmske škole u Jugoslaviji, u kojoj bi se obučavali kadrovi za ovo područje iz zemalja u razvoju, stara je nešto više od 6 meseci, a došla je kao rezultat intenzivnih kontakata uredju Otsaka za umetničko i literarno stvaralaštvo/E. Fulchignoni/i direktora Instituta za film/M. Ilića/iz Beograda. Ovak Institut je već radio određene poslove za UNESCO na osnovu posebnog ugovora.</p>	
<p>1. Prema Fulchignoni-ju, potrebe za obrazovanjem kadrova sa područja filma i televizije u zemljama u razvoju su ogromne, a one se nisu mogle zadovoljiti dosadašnjim vrlo ograničenim naporima u ovim zemljama, odnosno oskudnom pomoći spolja. Pokazalo se, takođe, da se problem ne može rešiti formiranjem centara u tim zemljama, u okolnostima kada nema dovoljno nacionalnih kadrova koji bi izvodili nastavu, a iskrsavaju mnogobrojne teškoće, u slučaju da se oslonac traži u "importu" kompletnih timova nastavnika.</p>	
<p>2. Mnoge evropske zemlje bi bile zainteresovane za stvaranjem ovakve škole kod njih, zbog uticaja koji bi tim putem ostvarili na ovom sektoru kulturnog razvoja zemalja u razvoju, te zbog stvaranja tržišta za svoju nacionalnu filmsku proizvodnju u ovim zemljama.</p>	
<p>Prema Fulchignoni-ju, međutim, sada postoji jedna vrsta krize u poznatim evropskim filmskim centrima, koja će veoma kratko trajati. To je, prema njemu,</p>	

AJ, Савезни завод за међународну техничку сарадњу, Информација о иницијативи за формирање, у Југославији, прве филмске школе за кадрове у земљама у развоју, бр. 05-10-61 од 30. 4. 1969.

AJ-208, Савезни завод за међународну техничку сарадњу, Извештај Анте Марковића о специјализацији у „Сименсу” током 1960. године на енглеском и немачком језику, бр. 02/2004-5 од 11. 11. 1960.

Vuk Perišić

*Department for Cooperation with UN and International Organizations
of the Federal Institute for International – Technical Cooperation – Organization
and Its Archival Material*

Summary

Faced with existential problems during the country's reconstruction after the Second World War, Yugoslavia supported the UN Resolution in 1948 that for the first time highlighted the idea of giving technical support to undeveloped countries. To realize that idea Federal Institute for International Technical Cooperation was founded in January 1953 to manage and control technical support received from abroad.

That institution had several institutional units and one of them was Department for Cooperation with UN and International Organizations. Archival material itself indicates what were the manners of realization of technical support as received equipment and scientific literature for various institutions, scholarships for professional education abroad, professional training for foreign scholars in Yugoslavia, missions of various experts from the special agencies of the UN in the various fields, professional seminars as a type of

professional training. The aid was not only realized through individual programs but also through UN projects and its specialized agencies such as Model Center Gornja Jasenica “Kosmeta”, General Administration for Reconstruction and Building of Skopje “Mineral Water Well” etc.

According to the archival material of the Department for Cooperation with the UN and International Organization, we can find out what Yugoslav foreign policy looked like regarding cooperation with international organizations through the Federal Institution for International Technical Cooperation

Вук Перишич

*Департамент для сотрудничества с ООН и международными организациями
Союзного института по международному техническому сотрудничеству
– организация деятельности и его архивный материал*

Короткое содержание

Столкнувшись с экзистенциальными проблемами в ходе возобновления страны после Второй мировой войны, Югославия поддержала резолюцию Объединенных наций от 1948. года, в которой впервые высказана идея о предоставлении технической помощи неразвитым странам. В целях реализации данной идеи, в январе 1953. года создан Союзный институт по международному техническому сотрудничеству с задачей руководить и наблюдать за технической поддержкой, полученной от зарубежных стран.

В рамках данного учреждения работало несколько организационных единиц, среди которых находился и Департамент для сотрудничества с ООН и международными организациями. Сам архивный материал нам указывает на то, каким образом была оказана техническая помощь в виде получения оборудования и профессиональной литературы для разных учреждений, грантов для совершенствования за рубежом, грантов для совершенствования иностранных стипендиатов в Югославии, миссий иностранных специалистов из специализированных агентств ООН на разных территориях и проведения съездов специалистов в качестве вида профессионального совершенствования. Помощь была реализована не только через отдельные программы, но и через проекты ООН и ее специализированные агентства, таких как Испытательный центр Горня Ясеница, „Космет“, Генеральное управление для возобновления и строительства города Скопье, „Минеральные источники“ и.д.

На фоне материалов Департамента для сотрудничества с ООН и международными организациями мы можем увидеть как выглядела югославская внешняя политика в плане сотрудничества с международными организациями через Союзный институт по международному техническому сотрудничеству